

Szászi Ivett¹

A humánbiztonság koncepciója és mérésének lehetőségei

The Concept of Human Security and Its Possible Measurement Methods

Hogyan érheti el az ENSZ a humánbiztonság területén kitűzött céljait 2030-ra? A fenn tartható fejlesztési célok teljesítéséről szóló eredmények azt mutatják, hogy a különböző területek eltérő prioritást élveznek, ezáltal más-más intenzitással fejlődnek, egyaránt mutatnak javuló és romló tendenciákat. A választ a társadalmi fejlettségi mutató koncepciója adja, amely a gazdasági prosperitás helyett a kormányok szociális erőfeszítéseitől teszi függővé a társadalmi jólét növekedését. A humánbiztonság tehát nem az országok GDP-jének növekedésén fog múlni, hanem azon, hogy a kormányok milyen törvényeket hoznak a társadalom fejlődésének érdekében, például korszerű egészségügyi ellátáshoz és oktatáshoz való hozzáférés biztosítása terén.

Kulcsszavak: humánbiztonság, biztonság, Social Progress Index, ENSZ, UNDP

How is the UN capable of achieving its goals in the field of human security till 2030? The reports on the fulfilment of the sustainable development goals show that the significance of the SDGs can be interpreted differently in every region. The answer is in the Concept of Social Progress Index. In order to increase human well-being, the SPI focuses more on the social efforts of the national governments rather than economic prosperity. Therefore, human security does not depend on the growth of the countries' GDP, but on the laws that governments put in place for the development of society, such as access to modern health care and education.

Keywords: human security, security, Social Progress Index, United Nations, UNDP

¹ Szászi Ivett, Tempus Közalapítvány, Budapest, okl. nemzetközi biztonság- és védelempolitikai szakértő. (Tempus Public Foundation. Certified international security and defence expert.) ORCID-azonosító: 0000-0003-1591-1918.

Bevezetés

A hidegháború és a Szovjetunió felbomlása után a posztbipoláris korban megindult globalizáció és a megváltozott nemzetközi kapcsolatok hatására új, többdimenziós biztonsági kihívásokkal, veszélyekkel és fenyegetettséggel kellett szembenéznie a világnak. Ezért az ENSZ fejlesztési programja (United Nations Development Programme – UNDP) egy új koncepció kidolgozásával próbálta és próbálja mind a mai napig felvenni a versenyt, amely a humánbiztonságra helyezi a fő hangsúlyt. A koncepció alapjait az 1994-es Humán Fejlődés Jelentés rakta le.² A humánbiztonság az egyének biztonságát tűzi ki célul, amely a szegénység felszámolásától az oktatás elérésén át a fenntartható környezetig terjed. Az emberi biztonság erősítésének újabb mérföldkövének tekinthetők a világszervezet által kidolgozott Millenniumi Fejlesztési Célok (Millennium Development Goals – MDG), és az ezt követő Fenntartható Fejlesztési Célok (Sustainable Development Goals – SDG). Mindkét program célkitűzéseiben követi a humánbiztonság koncepciójának alapelveit. A tanulmány arra keresi a választ, hogy minek a segítségével érheti el az ENSZ a maga elé kitűzött célokat 2030-ra a humánbiztonság területén? Látni fogjuk, hogy bár a fenntartható fejlesztési célok megvalósításának vannak hasznos részeredményei, a humánbiztonság globális állapotának javítása azonban mégis kérdéses marad, mert átfogó jellege miatt nehéz konkrétan értelmezni, alkalmazni, valamint a változásokat mérni. A cikk másik fő kérdése, hogy el tudjuk-e érni ennek ellenére a kitűzött fejlesztési célokat? Már a millenniumi fejlesztési célok teljesítésének értékelése során világossá vált, hogy önmagában a gazdasági növekedéssel nem lehetséges a fejlődés megfelelő mérése, ezért új megközelítésre van szükség. Írásomban arra teszek kísérletet, hogy bizonyítsam, a humánbiztonság újfajta megközelítésével, a társadalmi fejlettségi mutató bevezetésével talán ez a cél megvalósítható lesz.

A humánbiztonság koncepciója

A modern politikai elképzelés szerint a biztonság hagyományosan a modern állami szuverenitás részét képezi. Ha az állam nem biztonságos, akkor a politikai rend és végső soron a polgárok veszélybe kerülnek. A biztonság jelentéstartalmát mindazonáltal erőteljesen vitatják. A viták nagy része az államon kívüli biztonság kiterjesztésével foglalkozik.³ A hidegháború alatt főleg katonai kihívásokkal kellett megbirkózniuk az államoknak. Azonban az 1973-as és 1979-es olajválságok, valamint a nemzetközi fórumokon napirendre kerülő szén-dioxid-kibocsátás miatti üvegházhatás megmutatták,⁴ hogy nem csak katonai események okozhatnak komoly problémákat és fenyegethetik az államokat. A bipoláris világ megszűnésével még jobban egyértelművé vált, hogy újra kell gondolni, mit is jelent a biztonság, milyen új veszélyek fenyegetik az államokat és hogyan lehet fellépni ezekkel szemben. Barry Buzan az új biztonsági

² TEKE 2018.

³ STERN–ÖJENDAL 2010, 14.

⁴ GAZDAG–TÁLAS 2008, 4.

kihívásokat öt különböző szektorban látta megjelenni, amelyeket katonai, politikai, társadalmi, gazdasági és környezeti szektorokba sorolt.⁵ A nemzetállami rendszerben hiányoznak azok az eszközök, amelyekkel küzdeni tudnának a mai fenyegetésekkel, ideértve a terrorista hálózatokat, a nemi erőszakot, az erőszakos etnikai diszkriminációt, a globális járványokat és az éghajlatváltozást.⁶ Így a *nemzeti biztonságról áthelyeződött a hangsúly a humánbiztonságra*, ami azt jelenti, hogy a nemzetközivé eszkalálódott problémákat a kialakulási helyükön kell megoldani, tehát a fókusz a megelőzésre⁷ került.

A biztonságpolitika központi kérdése az, hogy hogyan csökkenthető a konfliktusok száma. Ennek a problémának a megoldására dolgozta ki a világszervezet a humánbiztonság koncepcióját, amely először 1994-ben került az ENSZ Fejlesztési Program napirendjére. Ez az elmélet úgy tartja, hogy az állam biztonsága (a katonai védelem, az államérend és a területbirtoklás) helyett az egyének biztonságára (jólétére, ételhez, oktatáshoz, munkához való hozzáférése)⁸ kell helyezni a hangsúlyt, mert megváltoztak a fenyegetések típusai. A hidegháború alatt külső, az állam biztonságát fenyegető veszélyekkel kellett felvenni a harcot, de a világrend megváltozása után a fő problémát a *belső konfliktusok és a gazdasági fejletlenség* okozzák.⁹ A fejlődő világban a térségek elmaradottsága nagyon sok esetben visszavezethető a szabadság és biztonság hiányára.¹⁰ Így ha az egyéneket érő kockázatokat próbálják elhárítani, azzal csökken a konfliktusok száma, és nagyobb stabilitás érhető el. A fejlett államok belátták, hogy a humánbiztonság segélyeken keresztüli megerősítése stabilitást eredményezhet, és az államon belüli fegyveres konfliktusok kialakulását is csillapíthatja.¹¹

A humánbiztonság és a nemzeti biztonság egymással nem versengő, hanem egymást kiegészítő fogalmak, úgymond szimbiózisban működnek. A humánbiztonság az egyénnel és a közösséggel foglalkozik, nem pedig az állammal. Az emberek biztonságát fenyegető veszélyek közé tartoznak olyan fenyegetések is, amelyek nem minősülnek veszélynek az állami biztonság szempontjából. A humánbiztonság fókuszában álló szereplők köre túlnyúlik magán az államon, míg a nemzeti biztonság hatásköre csak az államra összpontosul. A humánbiztonság nemcsak az emberek védelmét foglalja magában, hanem az emberek felkészítését is arra, hogy képesek legyenek magukat megvédeni. Az 1. táblázat összefoglalja, hogy milyen hatáskörökkel bír a humánbiztonság és a nemzeti biztonság, valamint hogy mely területeken egészítik ki egymást.¹²

⁵ GAZDAG–REMEK 2018, 21–24.

⁶ STERN–ÖJENDAL 2010, 15.

⁷ REMEK 2017, 222–224.

⁸ PARIS 2001, 89.

⁹ PARIS 2001, 89.

¹⁰ HAMPSON 2008, 229–232.

¹¹ PÉCZELI 2011, 1–3.

¹² OWEN 2008, 118.

1. táblázat

A humánbiztonság és a nemzeti biztonság egymást kiegészítő elemei

Humánbiztonság	Nemzeti biztonság
Az egyénnel és közösséggel foglalkozik.	Az állammal foglalkozik.
Vannak olyan tényezők, amelyek az egyéneket veszélyeztetik, de az államot nem.	
Hatásköre túlnyúlik az állam határain, mert a humánbiztonság univerzális jellegű.	Hatásköre alá az állam tartozik.
Feladata az emberek védelme és felkészítése arra, hogy ne legyenek kitéve a fenyegetéseknek.	Feladata az emberek védelme.

Forrás: OWEN 2008, 118. alapján a szerző szerkesztése.

A humánbiztonsági koncepció jelentősen megváltoztatta a biztonsággal kapcsolatos felfogást, új alapelveket fogalmazott meg, például a nemzetbiztonságról áthelyeződött a hangsúly az egyének biztonságára, a döntéshozatal és a források biztosítása pedig az államról átkerül olyan nemállami szereplőkre, mint a nemzetközi szervezetek, a civil szervezetek és a helyi közösségek. A humánbiztonság stratégiájának megszervezése és végrehajtása olcsóbb és egyszerűbb, mert a megelőzésen alapul. A prevenció különösen fontos az egészségügy területén, hiszen a járványok megelőzése csak a higiénia fejlesztésével, kórházak és szakképzett orvosok telepítésével, valamint megfelelő gyógyszerek biztosításával lehetséges, nem szabad megvárni, amíg a fejlődő térségekből a világ többi részére is eljutnak a pusztító járványok.¹³ Továbbá a humánbiztonság magában foglalja még a gazdasági fejlődést, a társadalmi igazságosságot, a demokratizálódást, a leszerelést, az emberi jogok tiszteletben tartását és a jogállamiságot.¹⁴

A humánbiztonságot fenyegető veszélyek listája hosszú, de a legtöbbet a következő *hét fő kategóriába* lehet sorolni: gazdasági biztonság, élelmiszer-biztonság, egészségügyi biztonság, környezeti biztonság, személyi biztonság, közösségek biztonsága és politikai biztonság.¹⁵

A humánbiztonság definícióját a szakirodalom, a politikai szereplők és maga az ENSZ is sokféleképpen megfogalmazta már, számos fogalom létezik, amelyek attól függnek, hogy a definiáló szűk vagy széles értelemben vizsgálja-e az emberre irányuló veszélyeket és fenyegetéseket. A *szűk értelmezés* az erőszakkal – különösen a szervezett politikai erőszakkal – kapcsolatos fenyegetésekre fókuszál, amelyet az ENSZ Humánbiztonsági Hálózata (*Human Security Network, HSN*)¹⁶ használ, és alapját képezi a humánbiztonsági jelentések elkészítésének. Ezek a jelentések a humánbiztonságot a *szervezett erőszaktól mentes szabadságként* nevezik meg. A szervezett erőszakot

¹³ PÉCZELI 2011, 1–3.¹⁴ ANNAN 2001.¹⁵ United Nations Development Programme (UNDP). *Human Development Report* 1994, 23.¹⁶ A (HSN – Human Security Network) hálózat 1999-ben jött létre 12 ország társulásával. Célja a humánbiztonság koncepciójának terjesztése. www.austria.org/the-human-security-network/ (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

egy azonosítható személy/szervezet követi el, és nem véletlenszerű, hanem előre megtervezett.¹⁷

A *tág értelmezés az emberi sebezhetőségre* összpontosít, ezért a fenyegetések összes típusát magában foglalja. Tehát a szűk koncepcióban elismert szervezett politikai erőszak mellett az erőszak más formáit is érinti, továbbá a természeti katasztrófák, a betegségek, a környezetromlás, az éhínség, a munkanélküliség és a gazdasági visszaesés veszélyeit is tartalmazza.¹⁸

Az *UNDP definíciója (szűk értelmezéshez közelít) szerint* a humánbiztonság két fő célt szolgál: először is megszünteti a krónikus fenyegetéseket, mint az éhínség és a járványok, másodsor pedig védelmet nyújt a mindennapi életből eredő hirtelen és káros zavarok és veszélyek ellen, amelyek akár az otthonokban, akár a munkahelyeken vagy a közösségekben érhetik az embereket.

Az *ENSZ Humánbiztonsági Bizottság (Commission on Human Security – CHS) definíciója (tág értelmezéshez közelít) szerint* az emberi élet létfontosságú elemeinek védelmét kell biztosítani olyan módon, amely növeli az emberi szabadságot és az emberi kiteljesedést.¹⁹

Sadako Ogata, ENSZ egykori menekültügyi főbiztosa (1990–2001) szerint humánbiztonságról több kulcselem együttes megléte esetén beszélhetünk. Az *első kritérium szerint* humánbiztonságról csak akkor beszélhetünk, ha minden polgár békében és biztonságban élhet saját országának határain belül. Ez magában foglalja az államok és a polgárok azon képességét, hogy a konfliktusokat megelőzzék, illetve békés és erőszakmentes módon megoldják, illetve a konfliktus vége után képesek legyenek megbékélésre. A *második alapelv* szerint biztosítani kell az emberek számára a hátrányos megkülönböztetés nélküli életet, minden olyan joggal és kötelezettséggel – beleértve az emberi, politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális jogokat is –, amelyek egy államhoz tartoznak. A *harmadik elem* a politikai, társadalmi és gazdaságpolitikai folyamatokhoz való egyenlő hozzáférés, valamint az egyenlő előnyök kivívása. A *negyedik irányelv* a jogállamiság és az igazságszolgáltatás függetlensége. A társadalom minden egyes tagja ugyanolyan jogokkal és kötelezettségekkel kell, hogy rendelkezzen. A törvény előtti egyenlőségen alapuló alapvető garanciák hatékonyan enyhítik az önkényesség kockázatát, amely gyakran diszkrimináció, visszaélés vagy elnyomás formájában nyilvánul meg.²⁰

A humánbiztonságnak nincs egyetemesen elfogadott definíciója. Az előbbieken bemutatott ötféle megközelítésből látszik, hogy a szerzők a humánbiztonság fogalmát különféle tartalmi leírással határozták meg, és mind helytállónak bizonyult. Roland Paris²¹ szerint a humánbiztonság fogalma azért ennyire tág, hogy a középhatalmak, fejlesztési szervezetek és civil szervezetek eltérő érdekei mind érvényesülni tudjanak. Emiatt azonban a fogalmat nehéz hasznosítani egy egyetemi kutatáshoz vagy politikai

¹⁷ FUKUDA-PARR–MESSINEO 2012, 5.

¹⁸ FUKUDA-PARR–MESSINEO 2012, 7.

¹⁹ OWEN 2008, 118.

²⁰ Különböző definíciók a humánbiztonságról, Definitions of Human Security: www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

²¹ Roland Paris politológus és nemzetközi tanulmányok szakértő: Roland Paris CV www.rolandparis.com/cv (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

döntéshozatalhoz.²² A tágan értelmezett fogalom könnyebb átláthatóságának érdekében a 2. táblázat összefoglalja a humánbiztonság definíciójának elemeit.

2. táblázat
A humánbiztonság fogalmának elemei

4 jellemző ²³	5 alapelv ²⁴	6 tág értelmezés szerinti fenyegetés ²⁵	6 szűk értelmezés szerinti fenyegetés ²⁶
általános érvényű	emberi jogok elsődlegessége	kontroll nélküli népességnövekedés	gazdasági és társadalmi fenyegetések (szegénység, fertőző betegségek, környezeti állapotromlás)
interdependencia	legitim politikai láthatóság	globális szintű jövedelemkülönbségek	államközi konfliktusok
megelőző jellegű	multilateralizmus	növekvő nemzetközi migráció	a belső konfliktusok
emberközpontú	alulról felfelé történő megközelítés	környezetrombolás	népirtás
	regionális fókusz	kábítószer-kereskedelem	nukleáris, radiológiai, vegyi és biológiai fegyverek
		nemzetközi terrorizmus	terrorizmus és transznacionális szervezett bűnözés

Forrás: a szerző szerkesztése a táblázatban megjelölt források alapján.

Ha a humánbiztonság koncepcióját fent akarják tartani az ENSZ rendszerében, akkor két kihívással kell megbirkóznia a szervezetnek. Meg kell fogalmaznia egy általánosan elfogadott fogalmat, amihez egyrészt továbbra is meg kell tartania a koncepció központi elemének az egyént, másrészt szigorúan körül kell határolnia, mely egyén elleni fenyegetések tartoznak bele a humánbiztonságba, és melyek nem. Ha ez nem fog megvalósulni, akkor egyszerűen a tág fogalom elhagyását és a *szűk értelmezés előnyben részesítését* ajánlják a kutatók. A humánbiztonság fogalmának megalkotóinak fel kell ismerniük, hogy nincs különbség az áradás, a fertőző betegség vagy a háború okozta halál között: az összes megelőzhető kár veszélybe sodorhatja az embert. A meghatározásnak szelektívnek kell lennie a fenyegetések körével kapcsolatban is, anélkül hogy bármely nagyobb emberi csoportot érintő veszély elhárításának kárára válna.²⁷

²² PARIS 2001, 88.

²³ PÉCZELI 2011, 1–3.

²⁴ KALDOR 2007, 182–197.

²⁵ PÉCZELI 2011, 1–3.

²⁶ OWEN 2008, 119.

²⁷ OWEN 2008, 123.

A fejlesztés és a biztonság nexusa

A fejlesztés és a biztonság két szorosan összefüggő fogalom. A két fogalom egy olyan meghatározott földrajzi területen belül értelmezhető, mint az állam vagy egy térség, mint például az Európai Unió. A *fejlődés feltételei* (mint például a gazdasági növekedés, a demokratizálódás és a szociális jólét) megkövetelik, hogy az állam erős eszközrendszerrel rendelkezzen és magas szintű politikai legitimitást élvezzen, vagyis megkövetelik a *biztonság feltételeinek* érvényesülését.²⁸

Az így megértett kapcsolat ideális esetben kettős kötést eredményez, ahol a biztonság és a fejlesztés kölcsönösen erősítik egymást. Azonban abban az esetben, amikor sem a biztonság, sem a fejlődés feltételei nem érvényesülnek, a kölcsönösség összeomlik. A fejlődő világban ezek a feltételek többségében nem teljesülnek, ezért ha van is valamilyen egymásrautaltság, a kapcsolat nem képes kielégítően működni, így az államok gyengén látják el feladataikat, vagy működésképtelenné válnak.²⁹ A bipoláris rendszer felbomlását és a Szovjetunió bukását követően a nemzetközi tér és annak problémái is megváltoztak. Fejlesztés nélkül nincs biztonság és biztonság nélkül nincs fejlesztés. A fejlesztés nem lehet hatékony instabil államokban, ezért a donorországoknak érdekében áll a békeépítés és az államépítés törekeny államokban. Ez az állítás visszafelé is igaz, miszerint béke- és államépítés nélkül nem lehet hatékony a fejlesztés sem.³⁰ A fejlesztéspolitika és a biztonságpolitika több területen is összekapcsolódott, komoly kockázatokat is hordoz.³¹

A bipoláris világrendszer felbomlása után azon fejlődő országok, amelyekre a két szuperhatalom korábban kiterjesztette befolyását, például Szomália³² és Afganisztán,³³ nem voltak elég erősek ahhoz, hogy önálló államiségük legyen. Ezekben a törekeny államokban diktatúra jött létre és polgárháborúk robbantak ki. Nagy részük bukott állammá vált, mert a hatalom nem rendelkezett olyan eszközökkel, amelyekkel képes lett volna kielégíteni egy állam szükségleteit. Törekeny biztonság, gyenge gazdaság és működésképtelen politikai intézményrendszer jellemezte ezen államokat. A gyengeségük lehetőséget adott arra, hogy az idővel globális problémákká duzzadó fenyegetések, mint a terrorizmus, megvessék a lábukat. Törekeny biztonsági rendszerük azért ad okot az aggodalomra, mert így nem tudják biztosítani a lakosság védelmét, továbbá arra sem képesek, hogy megfelelő ellenőrzés alatt tartsák a határaikat. Ráadásul, mivel a modern nemzetközi jogrend alapján egy másik állam szuverenitásának megsértése jogellenes, a világ nem tudja hatékonyan megakadályozni az itt kialakuló veszélyek terjedését.³⁴

²⁸ STERN–ÖJENDAL 2010, 18.

²⁹ STERN–ÖJENDAL 2010, 18.

³⁰ HORVÁTHNÉ ÁNGYAL 2013, 102.

³¹ HAMPSON 2013, 279–295.

³² ERDŐS 2011, 6.

³³ SOLYMOS 2010, 18.

³⁴ PARAGI–SZENT-IVÁNYI–VÁRI 2007, 27–43.

A hirtelen megnövekedett népesség is igen nagy kockázatot rejt magában. A népességnövekedés a fejlődő világban ment végbe. Ez azért probléma, mert a fejletlen infrastruktúrával, egészségüggyel, oktatással és munkalehetőségekkel rendelkező területeken még valószínűbbé vált az éhezés, a járványok és az ételért vagy munkáért kialakuló viszályok előfordulása, valamint az ezek következtében meginduló migráció. Egy törekény államból meginduló migrációs hullám például nagyon leterhelheti a régióban lévő szomszédos fejlődő államot, valamint a fejlett államokat is. Sokszor a menekültek már saját kontinensükön sem képesek megélni, és kénytelenek a fejlett világ segítségét kérni. Az államok bukásából eredő társadalmi konfliktusok pedig táptalajt jelentenek a terrorszervezeteknek, ugyanis ilyen körülmények között könnyen tudnak toborozni maguknak tanulatlan, földönfutó embereket, akik tartozni akarnak valahova és könnyen manipulálhatók.³⁵ A környezetpusztulás, az éghajlatváltozás és a környezetszennyezés következtében az emberek nagy csoportjainak helyzete kritikussá vált. A globális felmelegedés hatására az ivóvízkészlet egyre fogyóban van. A szárazság terméketlenné teszi a földeket. A környezetszennyezés pusztítja az élővilágot, és egymás után halnak ki a különböző fajok.³⁶ Egyre növekszik az energia iránti igény, főként a kőolajért és a földgázért megy a verseny az államok között. Azonban ezen energiahordozók fogyóban vannak, de nincs meg a megfelelő technológia sem arra, hogy a földben maradt mennyiséget kitermeljék.³⁷

A fejlődő államokban a fejlesztés és a biztonság úgy jelenik meg, hogy a nagyobb donorállamok (például az Egyesült Államok, Nagy-Britannia vagy Franciaország) pénzügyi támogatással, szakértők és önkéntesek munkájával próbálják újjáépíteni a törekény államokat, továbbá békét és biztonságot teremteni. A fejlesztés egyben hatékony eszköz lehet arra is, hogy így harcoljanak az országukat és lakosaikat leginkább fenyegető terrorizmussal, aminek forrása éppen ezekben a fejlődő államokban (például a már említett Afganisztánban) található.³⁸ Az ENSZ elképzelése szerint a fejlesztés jó eszköz arra, hogy a kritikus területeken a liberális kormányzást és a demokratikus eszméket terjesszék, segítsék a gazdaság és a piac liberalizációját, hogy ezzel elindítsák a várt fejlődést, ami ha megvalósul, számításaik szerint automatikusan magával hozza a biztonságot. Ennek következtében a fejlődő világ kevésbé lesz veszélyes.³⁹

A 3. táblázat összefoglalja a humánbiztonság és a fejlesztés hatáskörébe tartozó feladatok közötti különbségeket és hasonlóságokat.

³⁵ KÉRI NAGY 2005, 57.

³⁶ ÜRMÖSI 2012, 176.

³⁷ HEGEDŰS 2009, 68.

³⁸ BIRIK 2014, 7–10.

³⁹ PARAGI-SZENT-IVÁNYI-VÁRI 2007, 102.

3. táblázat

A humánbiztonság és a fejlesztés közötti különbségek és hasonlóságok

Humánbiztonság	Fejlesztés
Különbségek	
Célja az, hogy minden ember számára biztosítsa a létfontosságú képességeket.	Célja az létfontosságú képességek biztosításán túl más, nem maguktól értetődő kihívások megoldása.
Közvetlenül vizsgálja a fenyegetés kimenetelét, mint az erőszakot vagy a gazdasági visszaesést.	A fenyegetés kialakulását vizsgálja.
Inkább a sürgős helyzetek kezelésére koncentrálnak.	Hosszabb távú tervei vannak, mint az intézmények kialakítása.
Hasonlóságok	
Az egyén áll a középpontban.	
Multiszektorális és többdimenziós.	
Hosszú távú terveik vannak az egyének személyes kiteljesedésével és elégedettségével kapcsolatban.	
Közvetlenül foglalkoznak a krónikus szegénységgel.	

Forrás: OWEN 2008, 121–123. alapján a szerző szerkesztése.

Az összehasonlítás felszínre hozza azt a problémát, hogy néhol ellentmondanak egymásnak a jellemzők attól függően, hogy a humánbiztonság fogalmát szűken vagy tágan értelmezzük. Ha a nagyon szűk meghatározást vesszük alapul, akkor a kettő között kevés átfedés van, de ha a széles fogalom meghatározást alkalmazzuk, mint az ENSZ Humánbiztonsági Bizottsága (*Commission on Human Security – CHS*), akkor mindhárom különbségnél találkozunk ellentmondással.

A fejlesztést ért *kritikák* között fogalmazódik meg az a vád, hogy a fejlesztésért tett erőfeszítések csak még inkább fokozzák az elmaradottságot, az „új háborúk”⁴⁰ is a biztonságot bizonytalansággal, erőszakkal és fenyegetéssel váltják fel. Tehát pont olyan problémákat teremt a nexus, mint amiket meg kellene oldania.⁴¹ Ha elfogadjuk a nemzetközi fejlesztést a nemzetközi biztonság letéteményeseként, akkor könnyen kialakulhat egy *beavatkozási* kultúra, ami azt jelenti, hogy a donorállamok a nemzetközi biztonságra hivatkozva beavatkozhatnak más államok belügyeibe, és ez komolyan felvetette a szuverenitás megsértésének kérdését. Ezért sok fejlődő állam tiltakozott a humánbiztonság összetettebb mérése ellen, mert attól féltek, hogy a humán válságokról szóló korai figyelmeztetési funkció bevezetésével figyelemmel kísérnék az olyan mutatókat, mint az egyenlőtlenség, az emberi jogok megsértése, a szegénység, az etnikai konfliktusok és a katonai kiadások, amivel a világ figyelme olyan működésképtelen országokra összpontosulna, mint Afganisztán, Haiti, Szudán vagy Zaire.⁴² A fejlesztés területén az elvárt célok méréséhez az UNDP iránymutatást és segítséget ad.

⁴⁰ A háborúk klasszikus elveinek már-már szabályszerű ignorálása és az aszimmetrikus hadviselés elemeinek előtérbe kerülése megváltoztatta a hadviselés egész képét, a hadviselési formákat, jelentősen előtérbe helyezve a háborúk „civil” jellegét, azaz a nem reguláris erők harcát nem reguláris erők ellen (lásd etnikai konfliktusok), illetve a civil lakosság közvetlen háborúba emelését (civil lakosság mint célpont, emberi pajzs stb.). Szíj 2010.

⁴¹ STERN–ÖJENDAL 2010, 22–25.

⁴² STERN–ÖJENDAL 2010, 22–25.

A fenntartható fejlesztési célok jövője

2012-ben Rio de Janeiróban megtartották az ENSZ fenntartható fejlődésről szóló konferenciáját (*United Nations Conference on Sustainable Development*), a Rio +20-at. A június 20–22. között megtartott konferencián felállították a nyolc millenniumi fejlesztési célra épülő tizenhét fenntartható fejlesztési célt.⁴³

A világ humán problémái nagyon összetettek. Minden siker ellenére sok kihívással kell szembenézni, amelyek nemcsak a fejlődő, hanem a fejlett országokat is sújtják. Ilyen például a nélkülözés, a nemek közötti egyenlőtlenség, a szélsőségek időszakos megerősödése, a vízhiány, a természeti katasztrófák, az éghajlatváltozás következményei és a gyors urbanizáció. Annak ellenére, hogy a szegénység felszámolásában hatalmas sikereket értek el, még mindig 385 millió gyermek él 1,9 dollár alatt naponta, és a szegénység növekszik a fejlett országokban is.⁴⁴ Az új, emberközpontú globális fejlesztési program 2015 és 2030 között érvényes. Az Agenda 2030 az emberi történelem során először emeli ki, hogy a világ nemzetei egyetértenek egy átfogó vízióval, világos célokkal és célkitűzésekkel a Föld bolygón élő civilizációnk fejlődése érdekében.

2018-ban a gyors éghajlatváltozás, a konfliktusok, az egyenlőtlenségek, a tartós szegénység, az éhínség, az ivóvízhiány, a gyors urbanizáció, valamint a források rossz elosztása jelentik a legnagyobb kihívást az országok számára, hogy elérjék a fenntartható fejlesztési célokat 2030-ra. A 2018-as Fenntartható Fejlődési Célokról szóló jelentés⁴⁵ alapján a konfliktusok és az éghajlatváltozás jelentősen hozzájárultak ahhoz, hogy egyre több ember éhezik és kényszerül elhagyni a lakóhelyét, valamint nem jutnak hozzá az alapvető vízellátáshoz és a higiéniai szolgáltatásokhoz sem. Több mint egy évtizede most először növekedett, és nem csökkent az éhező emberek száma. 1990-től 2015-ig az alultápláltak száma a felére csökkent. 2015-ben 777 millió fő éhezett, azonban ez az adat 2016-ra 815 millióra emelkedett.

Ugyanakkor a 2018-as jelentés⁴⁶ megállapította, hogy több ember él jobb életkörülmények között, mint egy évtizeddel ezelőtt. 2000 óta arányaiban jelentősen csökkent azon munkavállalók száma is, akik családjukkal napi 1,9 dollárnál kevesebb pénzből élnek – számuk 2000 óta 26%-ról 2017-re 9,2%-ra csökkent. Az ötéves kor alatti halálozási ráta csaknem 50%-kal csökkent, a legkevésbé fejlett országokban pedig a villamosenergia-hozzáféréssel rendelkező lakosság aránya több mint kétszeresére nőtt 2000 és 2016 között. Azonban 2015-ben 2,3 milliárd ember még mindig nem ért el alapszintű higiéniai szolgáltatást, és 892 millió ember továbbra sem rendelkezett beltéri mellékhelyiséggel. 2016-ban 216 millió ember fertőződött meg maláriával, szemben a 2013-as adattal, amikor 210 millió esetet jegyeztek fel. Továbbá közel 4 milliárd ember maradt szociális védelem nélkül 2016-ban.⁴⁷ Ezekből a folyamatokból láthatjuk, hogy a fejlődés nemcsak földrajzilag mutat eltérő jegyeket, de célonként sem egységesek, és vannak olyan területek, amik ha sokáig

⁴³ <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20> (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

⁴⁴ *The Sustainable Development Goals Report 2018.*

⁴⁵ *The Sustainable Development Report 2018.*

⁴⁶ *The Sustainable Development Report 2018.*

⁴⁷ Background on the goals: www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-developmentgoals/background.html (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.); *The Sustainable Development Report 2018.*

egyenletes javulást is mutattak, most mégis visszaestek. A fenntartható fejlesztési célok elérésében az egész világ érdekelt, ezért minden ENSZ-tagország dolgozik érte.

A humánbiztonság szavatolása érdekében a nemzetközi közösségnek el kell érni a fenntartható fejlesztési célokat. A legfontosabb mérőszám az, hogy egy állam mennyit költ szociális politikájának⁴⁸ megvalósítására. Ha azt a tézist vesszük alapul, hogy a fejlődés feltétele a gazdasági prosperitás, akkor értelemszerűen a GDP-vel (Gross Domestic Product – bruttó hazai termék) tudjuk mérni az országok fejlődését. Azonban nem a gazdasági növekedés lesz a fejlesztési célok elérésének megoldása, hanem a meglévő források átcsoportosítása és jobb elosztása az ország rendelkezésére álló javaiból a szociális politikák megvalósítására.

Társadalmi fejlődési mutató

Simon Kuznets⁴⁹ *Nemzeti jövedelem 1929–1932 (National Income 1929–1932)* című műve alapján az országok teljesítményét a mai napig a GDP szerint mérjük. Sokáig az országok fejlettségét is a gazdasági növekedéssel tették egyenlővé. Ennek ellenére ma már számos olyan példát tudunk felhozni, amelyek azt bizonyítják, hogy a gazdaság erőssége és a humánbiztonság fejlettsége nem mindig egyenesen arányos, például Brazíliaan alacsonyabb az egy főre jutó GDP-je Oroszországnál, mégis többet fordít a szociális politika fejlesztésére (lásd 5. táblázat). A GDP a gazdasági teljesítmény mérésére szolgáló eszköz és nem a jólétünk mértéke, ezért ez nem szolgálhat útmutatásként minden döntéshozatalhoz. Ennek ellenére mégis minden országhoz a nagyobb és nagyobb GDP-mutatók eléréseért küzd, ez mozgatja a világ gazdaságát. GDP-vel nem lehet a boldogságot, a biztonságot, az elegendő ételt, a megfelelő oktatási rendszert vagy az igazságosságot mérni. A GDP a 20. században feltalált mérési eszköz, amely az akkori kihívások kezelésére jött létre. A 21. században már olyan új kihívásokkal szembesülünk, mint a társadalom elöregedése, az elhízás vagy az éghajlatváltozás. Ezen kihívásoknak való megfelelés érdekében új mérési eszközökre, vagyis az előrehaladás értékelésének új módjaira van szükségünk.⁵⁰

Michael Porter, a Harvard Egyetem professzora hozta létre 2013-ban a ma már az Európai Bizottság által is használt *társadalmi fejlődési mutatót (Social Progress Index – SPI)*.⁵¹ Az SPI előtt már voltak olyan indexek, amelyek megpróbálták meghaladni a GDP-t, mint például a *humán fejlettségi index*⁵² és a *boldogságindex*.⁵³ De egyik sem fordított kellő figyelmet az olyan társadalmi és környezeti kérdésekre,

⁴⁸ Az államnak, közigazgatási, politikai és társadalmi testületeknek mindazon tevékenységei, amelyek az emberiség társas életének szabályozására, különösen pedig annak javítására vannak irányozva. www.kislexikon.hu/szocialis_politika.html#ixzz5iWkjHDQq (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

⁴⁹ Kuznets. *National Income and Capital Formation, 1919–1935* (1937). 61–90. www.nber.org/chapters/c5455.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

⁵⁰ GREEN 2014.

⁵¹ Michael Porter unveils new health and happiness index 2013; European Commission agrees to investigate using social progress tool alongside GDP 2015.

⁵² Humán fejlettségi index (Human Development Index): <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

⁵³ Az ENSZ 2012 óta minden év márciusában közzéteszi a Világ Boldogság Jelentést (World Happiness Report). 2019-es jelentés: <https://worldhappiness.report/ed/2019/> (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

mint az iskolához való hozzáférés, az egészségügyi ellátás, a tiszta környezet, a higiénia és a táplálkozás. Az ötlet a Világgazdasági Fórum egyik munkacsoportjától indult, amelynek tagjai a GDP-től eltérő módon akarták értelmezni a fejlettséget. Eredményeiket három közgazdász, Amartya Sen, Douglass North és Joseph Stiglitz gondolatai inspirálták.⁵⁴

Michael Green közgazdász vezeti a Társadalmi Fejlődési Kötelezettségek⁵⁵ elnevezésű nonprofit szervezetet, ami az SPI népszerűsítésére jött létre. Az *SPI a társadalom jólétének mércéje, amely teljesen elkülönül a GDP-től*. Az index leírja a jó társadalmat, amelyet három dimenzióban vizsgál. Az első szempont, hogy rendelkezik-e mindenki a túlélés alapvető szükségleteivel: élelmiszerrel, vízzel, menedékkal és biztonsággal? A második kérdés, hogy van-e hozzáférése mindenkinek az életük javításához szükséges építőelemekhez, mint az oktatás, az információ, az egészség és a fenntartható környezet? A harmadik feltétel pedig, hogy megvan-e az esélye minden embernek arra, hogy céljait és álmait akadályoktól mentesen követhesse? Ezek együttesen alkotják a három dimenzió tizenkét összetevőjét (lásd 4. táblázat), amikhez még számos indikátor kapcsolódik, amelyekkel az országok teljesítményét mérik. A különbség a GDP és az SPI között az, hogy az SPI nem azt méri, hogy a kormány mennyit költ egészségügyre, vagy hogy milyen törvényeket hoz a diszkrimináció ellen, hanem azt, hogy milyen hosszú és minőségű egy ember élete, valamint hogy szenvednek-e diszkriminációban vagy sem.⁵⁶

Az SPI szerint a feltörekvő gazdaságok közül *Brazília áll az élen*, megelőzve Oroszországot, Kínát és Indiát. Oroszország természeti erőforrásokban gazdag, de sok a szociális probléma. Kína gazdasága ütemesen fejlődik, de nem sok előrelépést tesz az emberi jogok és a környezetvédelem területén. Indiának úrprogramja van, de milliiónknak még rendes illemhelyisége sincs. Másrésről vannak országok, amelyek a GDP-jükhöz mérten túlteljesítenek a társadalmi fejlődésben. Costa Ricában az oktatás, az egészség és a fenntartható környezet elsődleges ügyek, így ők elég magas szintre tudtak jutni a társadalmi fejlődésben, igen alacsony GDP mellett.⁵⁷ Ha összevetjük az Egyesült Államok és Új-Zéland adatait, láthatjuk, hogy bár az USA gazdasága jóval erősebb, a társadalmi fejlődési index Új-Zélandnál mégis magasabb. Tehát Új-Zéland annak ellenére, hogy gazdaságilag gyengébb sokkal, nagyobb figyelmet fordít a szociális problémák megoldására. Kuvait azokhoz az országokhoz tartozik, ahol sok a GDP, de nagyon alacsony az SPI, ami azt jelenti, hogy annak ellenére, hogy az ország gazdaságilag erős, a szociális gondok megoldására egyáltalán nem fordít figyelmet. 2018-ban a legjobban teljesítő ország Norvégia 90 ponttal, a legrosszabbul teljesítő pedig a Közép-afrikai Köztársaság 26 ponttal.⁵⁸ Az 5. táblázat mutatja összefoglalva a fentebb említett országokat GDP- és SPI-mutatók alapján.

⁵⁴ Social Progress Beyond GDP 2013.

⁵⁵ Index to Action to Impact: Social Progress Imperative: www.socialprogress.org/ (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

⁵⁶ GREEN 2014.

⁵⁷ GREEN 2015.

⁵⁸ Norway 2018 Social Progress Index.

4. táblázat
A társadalmi fejlődési index mutatói⁵⁹

Alapvető emberi szükségletek	A jólét alapjai	Lehetőségek
Táplálkozás és alapvető orvosi ellátás	<i>Hozzáférés az alapvető tudáshoz</i>	<i>Személyes jogok</i>
Alultápláltság, anyai halálozási arány, a gyermekhalandóság aránya, gyermekek fejlődési lehetőségeinek kiaknázatlansága, fertőző betegségekben elhalálozás	Felnőttkori írástudás aránya, általános iskolába beiratkozottak száma, középiskolai beiratkozás, nemek közötti egyenlőség a gimnáziumban, hozzáférés a minőségi oktatáshoz	Politikai jogok, szólásszabadság, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, vallásszabadság, nők magántulajdonjoga
Víz és higiénia	<i>Hozzáférés az információkhoz és a kommunikációhoz</i>	<i>Személyes szabadság és választás joga</i>
Hozzáférés az ivóvízhez, a vezetékes vízhez, legalább az alapvető higiéniai létesítményekhez, hozzáférés angol WC-hez	Mobiltelefon-előfizetések, internethasználók, ügyfélkapuhoz és független médiához való hozzáférés	Veszélyeztetett foglalkoztatás, korai házasság, megfelelő fogamzásgátlás iránti igény, korupció
Menedék	<i>Egészség és jólét</i>	<i>Egyenlő bánásmód</i>
Hozzáférés a villamos energiához, a villamosenergia-ellátás minősége, a háztartási légszennyezés okozta halálesetek	A várható élettartam 60 év, korai halálozások nem fertőző betegségektől, az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés, minőségi egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés	A meleg és a leszbikusok elfogadása; a kisebbségekkel szembeni megkülönböztetés és erőszak; a politikai hatalomból való egyenlő részesedés nemek szerint; a politikai hatalomból való egyenlő részesedés szocio-gazdasági pozíciók között; a politikai hatalomból való egyenlő részesedés társadalmi csoport szerint
Személyes biztonság	<i>Környezetminőség</i>	<i>Hozzáférés a felsőoktatáshoz</i>
Gyilkossági arány, politikai gyilkosságok és kínzások, lakosság által érzékelt bűnözés, közúti halálesetek	A kültéri levegőszennyezésből eredő halálesetek, szennyvíz kezelése, üvegházhatást okozó gázok kibocsátása, biome-védelem	A felsőoktatás évei, nők átlagos évei az iskolában, globálisan rangsorolt egyetemeken, a globálisan rangsorolt egyetemeken beiratkozott felsőoktatási hallgatók aránya

Forrás: 2018 Social Progress Index: Methodology alapján a szerző szerkesztése.

⁵⁹ 2018 Social Progress Index, Methodology.

5. táblázat

Bizonyos országok egy főre jutó GDP-je és SPI-je 2018-ban

Ország	Egy főre jutó GDP dollárban (helyezés)	SPI-pontozás: 100 pont a maximum (helyezés)
Norvégia	64 000 (5/146)	90 (1/146)
Közép-afrikai Köztársaság	647 (144/146)	26 (146/146)
Új-Zéland	34 000 (25/146)	89 (10/146)
Amerikai Egyesült Államok	53 000 (8/146)	84 (25/146)
Brazília	14 000 (62/146)	72 (49/146)
Oroszország	24 000 (39/146)	70 (60/146)
Kanada	43 238 (17/146)	88 (14/146)
Japán	38 000 (22/146)	89 (6/146)
Magyarország	25 000 (38/146)	80 (36/146)
Lengyelország	26 000 (36/146)	81 (32/146)
Ausztria	44 000 (14/146)	86 (20/146)

Forrás: Norway 2018 Social Progress Index alapján a szerző szerkesztése.

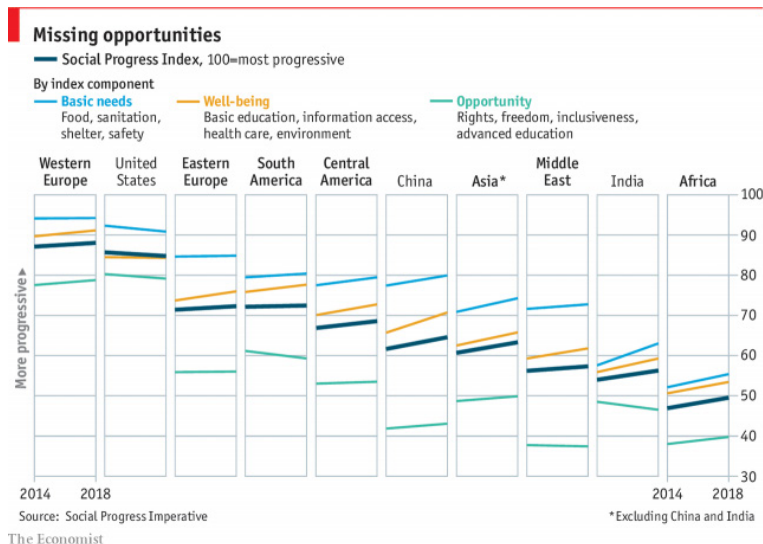
A 2018-as SPI alapján Magyarországot Lengyelországgal és Ausztriával hasonlítom össze a három fő szempont szerint (alapvető emberi szükségletek, jólét, lehetőségek), hogy érzékeltessem az index humánbiztonságot mérő lehetőségeit. Az alapvető emberi szükségletek biztosításában Ausztria vezet 96 ponttal, ezzel a 8. helyen áll, majd Lengyelország 92 ponttal a 27. helyen és Magyarország 90 ponttal a 32. helyen. Az alapvető emberi szükségleteken belül a személyes biztonságban például a világ országai közül Ausztria a 11., Lengyelország a 21. és Magyarország a 27. helyen áll. A jólét biztosításában ugyanez a sorrend, Ausztria 91 ponttal a 11. helyen áll, Lengyelország 85 ponttal a 31. helyen és Magyarország 81 ponttal a 39. helyen. A lehetőségeknél már megváltozik a rangsor, Ausztria 72 ponttal a 24. helyen áll, öt Magyarország követi 68 ponttal a 32. helyen, végül pedig Lengyelország 65 ponttal a 37. helyen. A három ország közötti sorrend az egy főre jutó GDP alapján is ugyanazt a tendenciát mutatja, mint az SPI-mutatók alapján felállított sorrend. A három ország közül Ausztria áll az első helyen, öt követi Lengyelország, majd Magyarország. A két utóbbi ország GDP-je közelít egymáshoz, míg Ausztria GDP-je (44 490 USA dollár)⁶⁰ majdnem kétszer akkora, mint Lengyelorszáé (26 100 USA dollár)⁶¹ vagy Magyarorszáé (25 600 USA dollár).⁶²

Az SPI és az éves tendenciák kiszámítására Michael Green nonprofit szervezete a Deloitte⁶³ csapatát kéri fel minden évben. A 2018-as eredmények alapján, ha összesítjük minden ország pontszámát a népességgel súlyozva, akkor átlagértékként 63 pontot kapunk. Ez azt jelenti, hogy ma egy átlagember a társadalmi fejlődés olyan szintjén él, mint Botswana-ban és a Fülöp-szigeteken. 2014 óta a világátlag-pontszám

⁶⁰ Austria 2018 Social Progress Index.⁶¹ Poland 2018 Social Progress Index.⁶² Hungary 2018 Social Progress Index.⁶³ Deloitte Magyarország: Magas színvonalú könyvvizsgálati, tanácsadási, valamint adótanácsadási vállalati kockázati és jogi szolgáltatásokat nyújtunk ügyfeleinknek. www2.deloitte.com/hu/hu.html (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

1,66 ponttal javult 61,80-ról 63,46-ra. 133 ország (az összes vizsgált ország 91%-a) fél ponttal vagy annál nagyobb mértékben erősödött: 111 ország egy vagy több ponttal javult, és 19 ország pedig három vagy több ponttal fejlődött. 2014 óta mindössze hat ország pontjai csökkentek, ezek Brazília, Mauritánia, Thaiföld, Törökország, az Egyesült Államok és Jemen.⁶⁴

Az USA mezőgazdasági minisztériuma 2014-ben 3,1%-ra tette a világ átlagos gazdasági növekedését az elkövetkező 15 évben, ami azt jelentené, hogy 2030-ra az egy főre jutó GDP összege 23 ezer dollár körül lenne. Ha ilyen mértékben gazdagodunk, hogy alakul a társadalmi fejlődés? A számításokat 2014-ben a Deloitte csapata végezte, és azt mondták, hogy ha a világ átlagos gazdagsága évi 14 ezer dollárról 23 ezer dollárra nő (csak a gazdasági növekedést figyelembe véve), akkor a társadalmi fejlődés mutatószáma 61-ről 62,4-re változik.⁶⁵ Ennek ellenére már láttuk, hogy a 2018-as érték 63 pont, tehát több, mint amennyit 2030-ra jósoltak. Ez azt mutatja, hogy ha csak a gazdasági növekedésre támaszkodunk, akkor nem fogunk eredményeket elérni a társadalmi fejlettség terén. *Arra van szükség, hogy a kormányok – gazdasági erejüktől függetlenül – a társadalom fejlesztésére irányuló politikát alkalmazzanak.*

1. ábra

2014 és 2018 közötti SPI-trendek

Megjegyzés: Színmagyarázat: Világoskék: alapvető szükségletek. Sárga: jólét. Zöld: Lehetőségek. Sötétkék: SPI: 100 = leginkább progresszív

Forrás: The Economist: Citizens' basic needs are being met, but they lack opportunities. Elérhető: www.economist.com/graphic-detail/2018/09/20/citizens-basic-needs-are-being-met-but-they-lack-opportunities (A letöltés dátuma: 2019. 03. 14.)

⁶⁴ 2018 Social Progress Results 2018. www2.deloitte.com/global/en/pages/about-deloitte/articles/social-progress-index-results.html (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

⁶⁵ GREEN 2015.

Az 1. ábra összefoglalóan bemutatja, hogy az SPI három kategóriája szerint az elmúlt négy évben milyen regionális változások történtek. A táblázat nem említi külön Közép-Európát vagy Közép- és Kelet-Európát, így számunkra a kelet-európai oszlop adatai relevánsak. Látható, hogy az alapvető emberi szükségletek biztosítása terén nincs változás 2014 és 2018 között, bár a jólét általában növekedett, a lehetőségek tekintetében a társadalom „befagyott”, nem látható változás egyik irányba sem. Bár nem sok változás mutatkozik, de összességében elmondható, hogy az SPI-ben kisebb előrelépés történt. A nemzetközi összehasonlításból még két térséget emelnék ki, az Egyesült Államokat és Afrikát, amelyek eredményei szintén mutatják az SPI erejét. Az USA-ban mindhárom indikátornál romlás mutatkozik, míg Afrikában mindegyik indikátornál egyenesletes javulást értek el.

Összefoglalás

A fejlesztés alapkon koncepciója az, hogy a gazdasági növekedéssel a társadalmi jólét is növekszik. Az egyenlőtlen fejlődésről szóló tényadatok azonban megcáfolják azt az elképzelést, miszerint az országok gazdasági erősödésével a fenntartható fejlesztési célkitűzéseket meg lehet valósítani a megadott időn belül. A kérdésre, miszerint el tudjuk-e érni ennek ellenére a kitűzött fejlesztési célokat, a választ a társadalmi fejlettségi mutató koncepciója adja, amely a gazdasági prosperitás helyett a kormányok szociális erőfeszítéseitől teszi függővé a társadalmi jólét növekedését. Társadalmi Fejlődési Kötelezettségek (*Social Progress Imperatives*) nonprofit szervezet és a Deloitte kutatásai alapján a fenntartható fejlesztési célok elérhetőek 2030-ra, csak ez nem az országok GDP-jének növekedésén fog múlni, hanem azon, hogy a kormányok milyen törvényeket hoznak, és milyen feltételeket biztosítanak a társadalom fejlődése érdekében, különösen a jólét és a fejlődési lehetőségek területén. A humánbiztonságot fejlesztő jó kormányzáshoz pedig az összetettebb mérési lehetőségek (mint például a társadalmi fejlődési mutató) széles körű alkalmazását kell erősíteni.

Felhasznált irodalom

- BIRIK, Shamsa (2014): Increasing Securitization of Development Post 9/11: Implications For Human Security and Aid. *Political Science Quarterly*, Vol. 116, No. 4. 585–610. Elérhető: www.academia.edu/10852255/The_Increasing_Securitization_of_Development_Post_9_11_Implications_For_Human_Security_and_Aid
- FUKUDA-PARR, Sakiko – MESSINEO, Carol (2012): *Center for Research on Peace and Development. Human Security: A critical review of the literature*. CRPD Working Paper No. 11. Elérhető: <https://soc.kuleuven.be/crpd/files/working-papers/wp11.pdf>. (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- GAZDAG Ferenc – REMEK Éva (2018): *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus. Elérhető: https://akfi-dl.uni-nke.hu/pdf_kiadvanyok/web_PDF_EKM_Biztonsagi_tanulmanyok_alapjai.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

- GAZDAG Ferenc – TÁLAS Péter (2008): A biztonság fogalmának határaitól. *Nemzet és Biztonság*, 1. évf. 1. sz. Elérhető: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/gazdag_ferenc__talas_peter-a_biztonsag_fogalmanak_hatarairol.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- GREEN, Michael (2014): *What the Social Progress Index can reveal about your country*. Elérhető: www.ted.com/talks/michael_green_what_the_social_progress_index_can_reveal_about_your_country/transcript (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- GREEN, Michael (2015): *Ted Talks London. How we can make the world a better place by 2030*. TED Talk. Elérhető: www.ted.com/talks/michael_green_how_we_can_make_the_world_a_better_place_by_2030/transcript (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- HAMPSON, Fen Osler (2008): Human Security. In WILLIAMS, Paul D. ed.: *Security Studies*. New York, Routledge. 229–232. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199560103.003.0031>
- HEGEDŰS Henrik (2009): A biztonság fogalmának tágabb és szűkebb értelmezése. A humánbiztonság, avagy egy konferencia tanulságai. *Hadtudományi Szemle*, 2. évf. 1. sz. 65–76.
- HORVÁTHNÉ ANGYAL Boglárka (2013): *A nemzetközi segélyezés mint globális közjószág: civil szervezetek Afganisztánban*. PhD-értekezés. Budapest, Corvinus Egyetem. Elérhető: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/743/1/Angyal_Boglarka.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.) DOI: <https://doi.org/10.14267/phd.2014006>
- http://epa.oszk.hu/02400/02463/00004/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2009_1_065-076.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- KALDOR, Mary (2007): *Human Security – Reflections on Globalization and Intervention*. Cambridge, Polity Press. 182–197.
- KÉRI NAGY Zsolt (2005). A Magyar Köztársaság és a magyar nemzet biztonságát, stabilitását befolyásoló kockázatok és kihívások elemzése a nemzeti biztonsági stratégia továbbfejlesztése tükrében. Doktori disszertáció. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Elérhető: <http://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/handle/11410/9750> (Letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- OWEN, Taylor (2008): *UNESCO, The uncertain future of human security in the UN*. Elérhető: www.taylorowen.com/Articles/2008%20Owen%20%20UN%20and%20HS%20chapter.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- PARAGI Beáta – SZENT-IVÁNYI Balázs – VÁRI Sára (2007): *Nemzetközi fejlesztési segélyezés*. Budapest, TeTT Consult Kft. Elérhető: www.grotius.hu/doc/pub/uhqifb/paragi_szentivany_vari_nemzetkozi_fejlesztési_segelyezes.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- PARIS, Roland (2001): Human Security. Paradigm Shift or Hot Air? University of Colorado, Boulder. *International Security*, Vol. 26, No. 2. 87–102. DOI: <https://doi.org/10.1162/016228801753191141>
- PÉCZELI Anna (2011): *A humán biztonság elmélete és gyakorlata, Kanada és Japán példáján*. Elérhető: www.grotius.hu/doc/pub/ESLRKT/2011_243_peczeli_anna_a_human-biztonsag_elmelete_es-gyakorlata.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- REMEK Éva (2017): Az EBESZ válságkezelő tevékenysége (intézmények, működési elv, eredmények), különös tekintettel a válságkezelés elméleti és fogalmi hátterére.

- Hadtudományi Szemle*, 10. évf. 4. sz. 222–224. Elérhető: http://real.mtak.hu/85314/1/17_4_bp_remek.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- SOLYMOS András (2010): *Afganisztáni háborúk*. Budapest, Magyar Hadtudományi Társaság. Elérhető: http://mhht.eu/hadtudomany/2010/2010_elektronikus/2010_e_28.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 04. 28.)
- STERN, Maria – ÖJENDAL, Joakim (2010): Special Issue on the Security–Development Nexus Revisited. Mapping the Security–Development Nexus: Conflict, Complexity, Cacophony, Convergence? *Security Dialogue*, Vol. 41, No. 1. DOI: <https://doi.org/10.1177/0967010609357041>
- SZÍJJ Dóra (2010): Az „új” háborúk hozadéka: a gyerekkatonaság modernkori formái. *Nemzet és Biztonság*, 3. évf. 4. sz. 27–38. Elérhető: www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/szijj_dora-az___34_uj__34__haboruk_hozadeka_a_gyerekkatonasag_modernkori_formai.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- TEKE András (2018): Az emberi biztonság és a „klasszikus biztonságfelfogás” viszonyrendszere. In GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán szerk.: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, XX. Pécs, MHT HTSZ. Elérhető: www.pecshor.hu/periodika/XX/teke.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 04. 28.)
- The Sustainable Development Report 2018* (2018). <https://unstats.un.org/sdgs/report/2018/overview/> (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report* (1994). New York, Oxford University Press. Elérhető: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

Internetes források

- 2018 Social Progress Index Results*. Elérhető: www2.deloitte.com/global/en/pages/about-deloitte/articles/social-progress-index-results.html (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- 2018 Social Progress Index, Methodology*. Elérhető: www.socialprogress.org/index/methodology (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- 2018 Social Progress Index, Norway*. Elérhető: www.socialprogress.org/?tab=2&code=NOR (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- 2018 Social Progress Index, Austria*. Elérhető: www.socialprogress.org/?tab=2&code=AUT (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- 2018 Social Progress Index, Hungary*. Elérhető: www.socialprogress.org/?tab=2&code=HUN (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- 2018 Social Progress Index, Poland*. Elérhető: www.socialprogress.org/?tab=2&code=POL (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- ANNAN, Kofi (2001): *Towards a Culture of Peace*. 2001. augusztus 22. www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)

- European Commission agrees to investigate using social progress tool alongside GDP* (2015). Elérhető: www.theguardian.com/sustainable-business/2015/apr/09/social-progress-gdp-economic-growth-european-commission (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20> (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- Michael Porter unveils new health and happiness index* (2013). Elérhető: www.theguardian.com/sustainable-business/michael-porter-health-happiness-index (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- Social Progress Beyond GDP* (2013). Elérhető: www.economist.com/feast-and-famine/2013/04/18/beyond-gdp (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- Social Progress Imperative: Index to Action to Impact, 2018 Social Progress Index.* Elérhető: www.socialprogress.org/ (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- The Sustainable Development Goals Report 2018.* [hwww.un.org/development/desa/publications/thesustainable-development-goals-report-2018.html](http://www.un.org/development/desa/publications/thesustainable-development-goals-report-2018.html) (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- www.austria.org/the-human-security-network/ (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- www.gdrc.org/sustdev/husec/Definitions.pdf (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- www.kislexikon.hu/szocialis_politika.html#ixzz5iWkjHDqQ (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)
- www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals/background.html (A letöltés dátuma: 2019. 04. 28.)
- www2.deloitte.com/hu/hu.html (A letöltés dátuma: 2019. 03. 11.)